Hablova konstanta i tenzije oko lokalnih i kosmoloških merenja

Marko Simonović (CERN)

Seminar Katedre za astronomiju 24. decembar 2019.

Hablova konstanta

$$v = H_0 d$$

 $[H_0] = \text{km/s/Mpc}$ $H_0 \equiv h \cdot 100 \text{ km/s/Mpc}$

Hablova konstanta

$$ds^{2} = -dt^{2} + a^{2}(t)dx^{2}$$
$$H(t) \equiv \frac{\dot{a}}{a} \qquad H_{0} \equiv H(t = 0)$$

Dinamika – Fridmanove jednačine

$$\left(\frac{\dot{a}}{a}\right)^{2} = \frac{8\pi G}{3}(\rho_{r} + \rho_{m} + \rho_{\Lambda}) \qquad \rho_{\text{crit.}} \equiv \frac{3H_{0}}{8\pi G}$$
$$H^{2}(t) = H_{0}^{2}(\Omega_{r} + \Omega_{m} + \Omega_{\Lambda}) \qquad \Omega_{i} \equiv \frac{\rho_{i}}{\rho_{\text{crit.}}}$$
$$\Omega_{i} \equiv \Omega_{i}h^{2}$$

Direktna (lokalna) merenja

Standardne sveće: SNIa

"Standardni lenjiri": gravitaciona sočiva

SNIa

Standardne sveće su neophodne za merenje rastojanja

Luminosity distance

$$F \equiv \frac{L}{4\pi D_L}$$

$$D_L(z) = (1+z) \int_0^z \frac{dz'}{H(z')}$$

Fizički Hablov dijagram je F(z), za datu luminoznost L

L i H0 potpuno degenerisani!

SNIa

SNIa

Otkriće kosmološke konstante Normalizacija nije važna H0 menja normalizaciju

Jaka gravitaciona sočiva

Velicinu x nekog objekta možemo koristiti za merenje rastojanja

 $\theta \equiv \frac{x}{D_A}$ $D_A(z) = \frac{1}{(1+z)} \int_0^z \frac{dz'}{H(z')}$

Fizički Hablov dijagram je theta(z), za datu veličinu x

x i H0 potpuno degenerisani!

Jaka gravitaciona sočiva – H0LiCOW kolaboracija

Time (day)

Kašnjenje daje veličinu sočiva!

Veličina sočiva omogućava merenje ugaonog rastojanja

I ovde postoji problem kalibracije (modelovanje sočiva)

Rezultati lokalnih merenja

$$h = 0.733 \pm 0.008$$

Šta možemo da dobijemo iz fluktuacija?

korelaciona funkcija

 $\xi_{\rm CMB}(\theta)$

spektar fluktuacija

 $N \sim 10^7$ $N \sim 10^9$

Postoji i drugi način — velike strukture U perspektivi mnogo više informacija

Glavni izazov je nelinearna evolucija

-1 3 7

Spektar fluktuacija gustine galaksija za BOSS

Ivanov, MS, Zaldarriaga (2019)

nezavisno od CMB

Rezultati kosmoloških merenja

U čemu je problem?

Lokalna merenja jako osetljiva na kalibraciju

Nepoznate sistematske greške

Kosmološka merenja su globalni fit, ne mere H0 direktno

Fizika ranog svemira je fiksirana

Nova merenja u narednih par godina!

Hvala na pažnji!